

Vapaa sana.

Oikaisuja. Teosofi-lehden numeroissa 3-4 ja 5-6 esiintyy Toivo Paloheimon historiikki: „Piirteitä Suomen teosofisen Seuran 25-vuotistaipaleelta“. Onhan jo aikoja sitten huomattu: „Historia on niinkuin se kirjoitetaan“. Tämä pitää paikkansa myös Toivo Paloheimon historiikin suhteen. Sentähden allekirjoittanut puolestaan rajoittuu korjaamaan vain muutamia suoranaisia virheitä.

1) Tuonenkylän siirtymisestä Pekka Ervastilta Teosofiselle Seuralle sanotaan m.m.: „Ervast sai käteisenä 10.000 mk.“ Tästähän johtuu siihen käsitykseen, niinkuin herra Ervast olisi todella saanut itselleen 10,000 mk. Asiahan on, niinkuin selvästi näkyy „Jäsenlehdestäkin“ n:o 6 v. 1918, siten, että päämajalla oli velkaa kolmelle henkilölle, M. Törnroosille 10.000: –, R. Laaksolle 6.000: – ja V. Valvanteelle 3.830: – mk. Näistä kaksi jälkimäistä siirtyi uuden omistajan, T. S:n, myöhemmin maksettavaksi, mutta mainittu 10.000 mk. velka M. Törnroosille maksettiin käteisellä. Olihan jo kyseellisen vuosikokouksen kutsussa nimenomaan sanottu: „Neiti Törnroosille tuleva Smk. 10.000: – olisi suoritettava heti“.

2) Herra Paloheimo kirjoittaa edelleen: „Ervast ... lahjoitti elinkautista asunto-oikeutta vastaan Tonttulassa ne 12.000 mk., jotka hän oli käyttänyt omia varojaan hankkeen hyväksi“. Tästä saa sen käsityksen, niinkuin herra Ervast olisi pidättänyt itselleen asunto-oikeuden antamaansa 12,000 mk. lahjaa vastaan. Herra Ervast ei asettanut tuollaista ehtoa. Hän vaan luovutti ja lahjoitti. Niinpä vuosikokouksen pöytäkirjassakin sanotaan: „Kokous lausui hartaan kiitoksensa Perustajaylisihteerille tästä lahjasta“. Toinen asia on että vuosikokous omasta aloitteestaan „yksimielisesti päätti, että hän saisi elinkautisen asunnon Päämajalla“. Kun seuran Hallituksen valtuuttama toimikunta, tuomari Unto Nevalainen ja muistaakseni herrat Yrjö Kallinen ja Juho Tukiainen, myöhemmin laati herra Ervastin ja Seuran välille kirjallista sopimusta asiassa, olisi herra Ervast tyytynyt tekemään vain yksinkertaisen lahjoituskirjan ilman mitään varauksia. Tällöin tuomari Nevalainen vakavasti kehoitti herra Ervastia pidättämään koko Tonttulan elinkautiseksi asunnokseen. Kun herra Ervast ei sellaista tahtonut, laati tuomari Nevalainen kauppakirjan, jossa myyjälle pidätetään 3 huonetta Tonttulassa. Samalla toimikunnan puolelta arvonnalla ja innostuksella esitettiin sellainen ajatus, että tämä asuntojärjestely luonnollisesti on vain väliaikainen. Lähimmässä tulevaisuudessa Seura rakentaa päämajan tontille erikoisen huvilan yksinomaan Perustajaylisihteeriiä varten. Ken tietää, miten olisi käynyt, elleivät n.s. punaiset olisi tappaneet herra herra Nevalaista pian sen jälkeen.

3) Herra Paloheimo lisää: „Tällainen oli Tuonenkylän rahallinen loppuselvitys“. Tämäkin on virheellisesti sanottu. Sillä Tuonenkylän rahalliset loppuselvittelyt jatkuivat edelleen. Olihan Seura omasta aloitteestaan merkinnyt Tuonenkylään elinkautisen asunto-oikeuden herra Ervastille. Ja muuttihan Seura Tuonenkylän vähitellen, useampana palstana, kokonaan rahaksi.

4) Kustannustoiminnasta historioitsijamme sanoo: „Kymmenen vuoden kuluttua lilke muodostui Kustannusosakeyhtiö Tietäjäksi, etääntyi ennen pitkää seurasta ja alkoi lopulta painattaa pääasiassa runsuristi-aatteisia kirjoja“. Tässä on lähellä se käsitys, niinkuin Tietäjä olisi noin vaan etääntynyt Seurasta. Sentähden on mainittava pari seikkaa. a) Tietäjää perustettaessa sai Seura ilman muuta 30.000 mk. osakkeet. Myöhemmin Tietäjä osti nämä osakkeet täydestä arvosta. Näinollen Teosofinen Seura sai Perustaja-ylisihteerinsä monivuotisen työn tuloksena tätäkin tietä puhtaana rahana 30.000 mk. b) Ennenkuin Seura oli aloittanut oman kustannustyönsä, tarjosi Tietäjän silloinen osake-enemmistön omistaja osakkeitaan Seuralle, mutta Seura kieltäytyi ostamasta, aloittaen sensijaan uuden liikkeen. Olihan Seuralla nyt 30.000 mk. liikepääomaa

5) Lopuksi otan herra Paloheimon sanat: „Tuo päämaja-aika onkin Seuran historiassa jonkunlaista rusohohteista aikaa, jossa oli paljon kaunista ja syvää, mutta jolloin eksyttiin ymmärryksen ja tasapuolisuuden tieltä epätodellisuuden maille.“

Niinpä niin. Tuo rusohohteinen aika, jossa oli paljon kaunista ja syvää, se olisi voinut jatkua. Elämähän tarkoittaa, että Jumalan valtakunta toteutuu maankin päällä. Ja Jumalan valtakunta on epäilemättä rusohohteista, kaunista ja syvää. Olisi vain tarvittu, että jatkuvasti olisi seurattu keskeisimmän työntekijän esimerkkiä, olisi seurattu Perustaja-ylisihteerin johtoa samalla alttiudella, luottamuksella, itsehillinnällä ja ymmärtämyksellä, mikä nimenomaan vallitsi tuona päämajan rusohohteisena aikana, jolloin niin paljon syvää ja kaunista ilmeni. Jos näin olisi tapahtunut, silloin Suomen Teosofisen Seuran historiaa voitaisiin kirjoittaa toisella tavalla. Niin, ja kokemuseräinen varmuus sanoo: myöskin Suomen kansan historiaa olisi voitu kirjoittaa toisin, kuin miten se nyt on tullut kirjoitetuksi. Kaikki olisi saanut osakseen samaa rusohohteisuutta, kauneutta ja syvyyttä.

Mutta asiathan ovat menneet ja niissä on historia tullut teossa kirjoitetuksi niinkuin se on tullut eleyksi. Varmaan tapaukset sellaisenaankin ovat meille opiksi olleet. Se hyvä ja kaunis, mikä on toteutumatta jäänyt, se kaikki vielä kerran toteutuu. Ehtona on käytännöllinen ryhmittyminen korkeimpaan johtoon. Jonkunlaisena lupauksena vuoden 1917 vuosikokouksesta kangastelevat mieleeni kokouksen puheenjohtajan Yrjö Kallisen ennustukselliset sanat, jotka otan tähän vuosikokouksen pöytäkirjasta: „Niin demokratinen kuin olen, toivon, että Seurallemme tulee aika että palaamme tuohon entiseen, mutta palaamme silloin itsetietoisina ja viisaampina – kokeneempina“. Hyvä tahto voi paljon. Se sisältää voiman toteuttamaan Mestarin sanat: „Ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, ette pääse taivasten valtakuntaan“.

Saarenmaassa toukok. 26 p. 1932.

Kunnioittavasti
J. R. Hammula.

Lisätieto. Herra J. R. Hannulan edelläoleviin asiallisiin oikaisuihin tahtoisin omasta puolestani liittää seuraavan oikaisun eli lisätiedon. Esitelmöitsijöistä puhuessaan herra Paloheimo mainitsee useita nimiä sekä aikaisemmalta että myöhemmältä ajalta, mutta eräs nimi unohtui. Se oli J. R. Hannula. Vastaisen varalle lienee minun niinollen annettava muutamia historiallisia tietoja. Herra Hannula luopui yhteiskunnallisesta tehtävästään ja antautui kokonaan teosofiseen työhön v. 1915. Hän ei ollut tilapäinen vaan vakituinen puhuja: tullut hyväksytyksi varsinaiseksi teosofiseksi työntekijäksi, jota todistaa sekin seikka, että hänelle järjestettiin pieni kuukausiavustus, jota propagandarahastosta suoritettiin hänelle niinä vuosina, joina hän työskenteli Teosofisessa Seurassa puhujana ja kirjojen myyjänä ja myöskin kirjoittajana.

Auttaakseni historioitsijaa merkitsen tähän hiukan tilastoa. Kulkiessaan maaseudulla järjesti herra Hannula luentotilaisuuksia melkein jokaiseksi illaksi. Niinpä oli 38 luentotilaisuutta v. 1914, 115 v. 1915, 265 v. 1916, 285 v. 1917, 100 v. 1918 (sisällissodan aikana ei voinut pitää luentoja), 223 v. 1919 ja 286 v. 1920. Siis yhteensä 1312 luentotilaisuutta mainittuina vuosina. Minkä verran herra Hannula niinä vuosina möi kirjoja, siitä ei ole minulla tilastoa käytettävänä. On merkintö vain vuodelta 1918, jolloin bruttomyynti oli Smk. 25468. Kirjoja herra Hannulalta ilmestyi niinä vuosina: „Vallitseeko ihmiselämässä laki?“, „Ryövärinä ristillä“, „Vaeltajana korvessa“, „Kavahtavat kai poikaani“, „Sisäisen opettajan seurassa“, „Sana ja sakramentit“, „Ilmestyskirja teosofian valossa“ ja „Johanneksen evankeliumi teosofian valossa“.

Olen maininnut tämän silloisen työntekijän sentähden, ettei tulisi tehdyksi vääryyttä historialle. Tähän minua myös kannustaa ja rohkaisee herra Paloheimon sanat kirjoituksensa lopussa: „Seuramme historia on monivaiheinen ja muistelmannkirjoittaja, niinkuin tulevaisuuden historioitsijakin, soisi monta tapausta tapahtumattomaksi, ja monta seikkaa paremmin ymmärretyksi ja monta elämän tilannetta paremmin eletyksi“. En luule herra Paloheimon sittenkään tarkoittavan, että olisi ollut parempi, jos herra Hannulan silloiset 1312 luentotilaisuutta olisi jäänyt pitämättä, kirjat kirjoittamatta ja myymättä.

Saarenmaassa toukokuun 27 p:nä 1932.

Kunnioittavimmin:
Pekka Ervast.

Ylläolevat oikaisut lähetettiin „Teosofin“ toimitukselle kesäkuussa, mutta niitä ei julkaistu vielä heinä-elokuun numerossa.

Toim.